

UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi

(Kasım 1994)

UNESCO Public Library Manifesto

(November 1994)

İlk defa 1949 yılında yayımlanan UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi değişen koşullar göz önüne alınarak 1972 yılında yeniden düzenlenmiştir. Son olarak Kasım 1994 tarihinde UNESCO ve IFLA'nın işbirliğiyle yeniden kaleme alınan bu Bildirge'nin tam metni aşağıda verilmiştir.

Özgürlük, refah, toplumun ve bireylerin gelişmesi temel insani değerlerdir. Bunlar ancak bilgili vatandaşların demokratik haklarını kullanma ve toplumda etkin rol oynama yetileri aracılığıyla kazanılır. Yapıcı katılım ve demokrasinin gelişmesi tatminkar eğitime olduğu kadar bilgi, düşünce, kültür ve enformasyona serbestçe ve sınırsızca erişime dayanır.

Bilgiye yerel geçiş kapısı olan halk kütüphanesi, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verme, ve bireyin ve toplumsal grupların gelişmesi için temel bir ortam sağlar.

Bu Bildirge, UNESCO'nun, halk kütüphanesinin eğitim, kültür ve enformasyon için yaşayan bir güç olduğuna; kadınlar ve erkeklerin bilinçleri aracılığıyla barış ve manevi refahın geliştirilmesi için temel bir etmen olduğuna inancını ilan eder.

Bu nedenle UNESCO, halk kütüphanelerinin gelişmesini desteklemek ve bu gelişmeyle etkin olarak ilgilenmek için ulusal ve yerel yönetimleri destekler.

Halk Kütüphanesi

Halk kütüphanesi kullanıcılarına her tür bilgi ve enformasyonu gönüllü olarak sağlayan yerel bilgi merkezidir.

Halk kütüphanesi hizmetleri yaş, ırk, cinsiyet, din, ulus, ve toplumsal statüye bakılmaksızın herkese eşit erişim temel alınarak sağlanır. Hangi nedenle olursa olsun düzenli hizmet ve materyalleri kullanamayan kullanıcılara -örneğin, dil yönünden azınlıkta olanlar, özürllüler, hastanede ya da cezaevinde olanlar- özel hizmetler ve materyaller sağlanmalıdır.

Tüm yaş grupları [halk kütüphanelerinde] kendi gereksinimlerine uygun materyal bulmalıdırlar. Derme ve hizmetler her tür uygun medya ve modern teknolojileri olduğu kadar geleneksel materyalleri de kapsamalıdır. Materyaller çağdaş yönelimleri ve toplumun evrimini yansıttığı kadar insan emeğinin ve imgeleminin belleği de olmalıdır.

Dermeler ve hizmetler hangi biçimde olursa olsun ideolojik, siyasal ve dinsel sansüre ve ticari baskılara maruz kalmamalıdır.

Halk Kütüphanesinin Görevleri

Enformasyon, okur-yazarlık, eğitim ve kültürle ilgili aşağıda verilen temel görevler halk kütüphanesi hizmetlerinin çekirdeğini oluşturmalıdır:

1. küçük yaştan başlayarak çocuklarda okuma alışkanlığı yaratma ve bunu güçlendirme;
2. bireysel ve kendi kendine eğitimi desteklemenin yanı sıra her düzeyde *formel* eğitimi de destekleme;
3. kişisel yaratıcı gelişme için fırsatlar sağlama;
4. çocuk ve gençlerin imgelem ve yaratıcılığını tahrik etme;
5. kültürel miras duyarlılığını; sanatın, bilimsel başarı ve yeniliklerin takdirini geliştirme;
6. bütün uygulamalı sanatların kültürel anlatımlarına erişim sağlama;
7. kültürlerarası diyalogu geliştirme ve kültürel çeşitliliği hoşgörme;
8. sözlü geleneği destekleme;
9. tüm vatandaşların her çeşit yerel topluluk (community) bilgisine erişimini garanti etme;
10. yerel girişimcilere, derneklere ve çıkar gruplarına uygun bilgi hizmetleri sağlama;
11. bilgi ve bilgisayar okur-yazarlığı becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırma;
12. tüm yaş grupları için edebi etkinlik ve programları destekleme ve bunlara katılma, ve gerekirse bu tür etkinlikleri başlatma.

Mali kaynaklar, yasal düzenleme ve ağılar

* Halk kütüphanesi ilke olarak ücretsiz olmalıdır.

Halk kütüphanesi [hizmeti vermek] yerel ve ulusal yetkililerin sorumluluğundadır. Özel yasalarla desteklenmeli ve ulusal ve yerel yö-

netimlerce finanse edilmelidir. Halk kütüphanesi her uzun dönem kültür, bilgi sağlama, okur-yazarlık ve eğitim stratejisinin temel bileşeni olmalıdır.

- * Ulusal düzeyde kütüphane eşgüdüm ve işbirliğini sağlamak için yasal düzenlemeler ve stratejik planlar belirlenen hizmet standartlarına dayanan ulusal bir kütüphane ağı tanımlamalı ve bu ağı desteklemelidir.
- * Halk kütüphanesi ağı ulusal ve bölgesel kütüphaneler, araştırma kütüphaneleri ve özel kütüphanelerin yanı sıra okul ve üniversite kütüphaneleri ile ilişki içerisinde tasarlanmalıdır.

İşletme ve yönetim

- * Yerel topluluğun gereksinimleriyle ilintili olarak amaçları, öncelikleri ve hizmetleri tanımlayan açık bir politika saptanmalıdır. Halk kütüphanesi etkin bir biçimde düzenlenmeli ve işletmede mesleki standartlar korunmalıdır.
- * İlgili taraflarla -örneğin yerel, bölgesel, ulusal olduğu kadar uluslararası düzeydeki kullanıcı grupları ve diğer mesleklerle- işbirliği sağlanmalıdır.
- * Hizmetler yerel topluluğun tüm üyelerinin fiziksel olarak ulaşabilecekleri şekilde olmalıdır.

Bu, iyi konuşlandırılmış kütüphane binalarını, iyi okuma ve çalışma yerlerini gerektirdiği kadar, ilgili teknolojileri ve kullanıcılara uygun yeterli açık saatlerin olmasını da gerektirir. Kütüphaneye gelemeyenlere "outreach" hizmeti verilmesini [kütüphanenin onların ayağına gitmesini] de ifade eder.

- * Kütüphane hizmetleri kırsal ve kentsel alanlardaki yerel toplulukların farklı gereksinimlerine göre uyarlanmalıdır.
- * Kütüphaneci kullanıcılarla kaynaklar arasında etkin bir aracıdır. Yeterli hizmet vermek için kütüphanecinin mesleki ve sürekli eğitimi kaçınılmazdır.
- * Kullanıcıların tüm kaynaklardan yararlanmasına yardımcı olmak için "outreach" ve kullanıcı eğitimi programları sağlanmalıdır.

Bildirgenin yaşama geçirilmesi

Ulusal ve yerel düzeydeki karar vericiler ve dünya kütüphane topluluğu bu vesile ile bu Bildirgede ifade edilen ilkelerin yaşama geçirilmesi için zorlanmalıdırlar.

Bu Bildirge Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu'nun (IFLA) işbirliğiyle hazırlanmıştır.

Çev. Yaşar Tonta